مۇسۇلمان خانىم - قىزلار قانداق ئورۇنۇشى كېرەك؟

مۇسۇلمان خانىم - قىزلار قانداق ئورۇنۇشى كېرەك؟

ئورۇنۇشى شەكلىدە، دىنىڭ كۆرسەتمىسى بىلەن ئەنئەنە ئۇتتۇرىسىدىكى پاسلىنى قانداق چۈشىنىمىز؟

بىزنى يوقتىن بار قىلىپ، ئۆزىنىڭ بارلىقىدىن خەۋەردار قىلغان رەببىمىز ئۇلۇغ ئاللاھقا چەكسىز مەدھىيەلەر بولسۇن! ئىلاھى ۋەھيىنى بىز ئىنسانلارغا يەتكۈزۈش شەرىپىگە ئېرىشىپ، ئىنسانىيەتنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك نىجاتلىقى ئۈچۈن بارلىقىنى بېغىشلىغان ھالدا بىزگە ئۈلگە بولغان سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامغا ۋە ساھابى كىراملارغا، شۇنداقلا تا قىيامەتكىچە پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئىزىدىن ماڭغان بارچە مۇئمىنلەرگە دۇئا ۋە سالاملار بولسۇن!

ھۆرمەتلىك ئوقۇرمەن، بۇ ماقالىدە مۇسۇلمان خانىم - قىزلارنىڭ **ئورۇنۇشى** ھەققىدە ئاللاھنىڭ قۇرئان كەرىمدىكى كۆرسەتمىلىرى بىلەن مۇسۇلمانلار ئەنئەنىسىدىكى ئورۇنۇش ئەنئەنىسى، شۇنداقلا ئورۇنۇشنىڭ چەك – چېگراسى ھەققىدە توختىلىپ ئۆتىمەن.

بۇ ئىزدىنىشتىكى غايە دىنىمىزنىڭ ئورۇنۇش ۋە شەرمى – ھايا ھەققىدىكى ئۆزگەرمەس ھۆكمىنىڭ قۇرئان كەرىمدىكى بايان شەكلىنى ئەسلىتىپ ئۆتۈش بىلەن بىرگە، زامانىمىزدىكى ئۈيغۇر خانىم - قىزلىرى قانداق ئورانسا دىمىزنىڭ تەلىۋىگە ئەڭ لايىق بولىدۇ؟ دېگەن سوئالغا جاۋاپ بېرىشكە تىرىشىمەن.

ئالدى بىلەن شۇنى ئېيتىپ ئۆتۈش كېرەككى، ئورۇنۇش دىنى ھۆكۈم جەھەتتىن پەرز بولۇپ، ئۇ ئېتىقادى ئەمەس، بەلكى ئەمەل - ئىبادەتكە مۇناسىۋەتلىك بىر دىنى ھۆكۈم. تېخىمۇ ئوچۇق ئېيتقاندا دىنى ئىستىلاھتا پۈرۈئاتتا تەئەللۇق بىر مەسىلە، بالاغەتكە يەتكەن بىر خانىم - قىزنىڭ بېشىنى ئوچۇق قويۇشى ئېغىر گۇناھ. لېكىن بۇنىڭلىق بىلەن كاپىر بولۇپ مۇسۇلمانلىق دائىرىسىدىن چىقىپ كەتمەيدۇ، ئەمما گۇناھكار گۇناھكار بولىدۇ.

باشنى ئوراشنىڭ شەكلى دىنىمىزنىڭ ئەمەس ئۆرپ ئادەتنىڭ ۋە مودىنىڭ ئوبيكتى.شۇڭا بۇھەقتە شەكىل توغۇرلۇق ئارتۇقچە تالاش-تارتىش قىلىش بىھۇدە ئىش قىلىشتىن باشقا نەرسە ئەمەس.شۇڭا يەرشارىلاشقان دۇنيادا ئورىنىشنىڭ شەكىللىرىگە قىزىقىدىغانلار بولسا قېنى مەرھەمەت.

(رەسىمدىكى شەكىللەر دۇنيا مىقياسىدا ئوخشىمىغان ئۆرپ - ئادەت ۋە ئەنئەنىگە ئاساسەن مۇسۇلمان خانىم - قىزلارنىڭ ياغلىق ئارتىش ئەنئەنىسى ۋە كىيىنىش ئادىتى)

مىڭ يىلدىن ئارتۇق ۋاقىتتىن بۇيان ئىسلام دىنىغا ئېتىقاد قىلىپ كەلگەن ئۇيغۇر مۇسۇلمان خانىم - قىزلىرىمىز ئاللاھنىڭ ئورۇنۇش توغرىسىدىكى بۇيرۇقىغا قۇلاق سېلىپ، ئاساسەن ئورۇنۇپ كەلگەن دېسەك خاتالاشمايمىز. ئاياللارنىڭ بېشىنلام ئەمەس يۈز ۋە قولىدىن باشقا ئەزالىرىنى يۆگىشى ئاللاھنىڭ بۇيرىقى بولۇپ، بۇنى ئەستىن چىقارماسلىقىمىز كېرەك. شۇنداقلا چەكتىن ئېشىپ ئاللاھ بۇيرۇمىغان ئىشنى پەرز دەپ مۇئەييەنلەشتۈرۈۋېلىپ، دىنىمىزنى ياشىغىلى بولمايدىغان ھالەتكىمۇ كەلتۈرۈپ قويماسلىقىمىز دىققەت قىلىشقا تېگىشلىك مۇھىم مەسىلىلەردىن بىرى.

ئاللاھ تەئالا خانىم - قىزلارنىڭ ئورۇنۇشى ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُل لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاء الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِن جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَن يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا

ئى نەبى! ئاياللىرىڭغا، قىزلىرىڭغا ۋە مۇئمىنلەرنىڭ ئاياللىرىغا ئېيتقىنكى، (باش ۋە بويۇنلىرىنى يۆگەش ئۈچۈن) پۈركەنجە (جىلباپ) بىلەن بەدىنىنى ئورىۋالسۇن. بۇنداق قىلغاندا ئۇلارنىڭ ھۆر ئايال ئىكەنلىكى ئەڭ ئوڭاي تونۇلىدۇ - دە، باشقىلار ئۇلارغا چېقىلمايدۇ. ئاللاھ ناھايىتى ئەپۇ - مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ئىنتايىن رەھىمدىلدۇر (سۈرە ئەھزاپ، 59 - ئايەت).

ئىسلام ئالىملىرى پۈركەنجە (جىلباپ) توغرىسىدا مۇنداق قاراشلاردا بولۇپ كەلگەن:

1. بەدەننىڭ ھەممە يېرىنى يېپىپ تۇرىدىغان ئۇزۇن كىيىم، پەرەنجە.

2. باش ۋە بويۇن قىسمىنى يېپىپ تۇرىدىغان شال.

3. باش قىسمىدىن كىندىككە قەدەر يۆگەپ تۇرىدىغان ئۇزۇن چۈمپەردە.

يۇقىرىدا كۆرسىتىلگەن قاراشنىڭ ھەممىسىدە مۇسۇلمان خانىم - قىزلار قولى ۋە يۈزىدىن باشقا ھەممە يېرىنى يېپىشى كېرەكلىكى تەكىتلەنگەن.

ئاللاھ تەئالا خانىم - قىزلارنىڭ ئورۇنۇشى ھەققىدە مەلۇم شەكىل ياكى رەڭ تەۋسىيە قىلماستىن، ئۇنى مۇسۇلمان خانىم - قىزلارنىڭ ئىختىيارىغا تاپشۇرغان بولۇپ، ھەرقانداق كىشىنىڭ مىللىي كىيىم - كېچەك مەدەنىيىتىگە ماسلىشتۇرۇپ ئورۇنۇشىغا رۇخسەت قىلغان. ئىسلام پۈتۈن ئىنسانلارغا ئەۋەتىلگەن دىن بولغاچقا بۇنىڭ ئەكسىچە بولۇشىنىمۇ تەسەۋۋۇر قىلالمايمىز. ئوتتۇرا شەرقتىكى ئىنسانلارنىڭ رەببى بولغان ئاللاھ، ياۋروپا ۋە ئامرىكىدىكى ئىنسانلارنىڭمۇ رەببىدۇر. بۇ سەۋەپتىن بىزگە قويغان تەلەپ ۋە چەكلىمىلەردە ھەممىگە ئامىباپ پىرىنسىپلارنى بېكىتكەن بولۇپ، ھەممىگە ئوخشاش پۇرسەت باراۋەرلىكى سۇنغان.

يۇقىرىدىكى ئايەتنىڭ مەزمۇنىدىن خۇلاسە چىقارغان ئىسلام ئۆلىماسى تۆۋەندىكى يەكۈندە بىرلىككە كەلگەن:

خانىم ـ قىزلارنىڭ كىيىمى بەدىنىنىڭ ئىنچىكە جايلىرىنى كۆرسىتىپ تۇرىدىغان شەكىلدە بولماسلىقى، باشقىلارنىڭ دىققىتىنى تارتقۇدەك دەرىجىدە تار بولماسلىقى قاتارلىقلارنى تەۋسىيە قىلىشقان. دېمەك ، ئورۇنۇشتىكى تەلەپ ۋە ئۆلچەم ھەر مىللەت ئۆزى ياشىغان رايوننىڭ كىيىنىش ئادىتىگە ماسلاشتۇرۇپ ئورۇنۇشى، ئوچۇق ـ يالىڭاچ كىيىنمەسلىكى مەقسەت قىلىنغان.

يەنە ئاللاھ تەئالا مۇنداق دەيدۇ:

وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُوْلِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاء وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

مۇئمىنەلەرگە ئېيتقىنكى، نامەھرەملەرگە تىكىلىپ قارىمىسۇن، ئەۋرەتلىرىنى ياپسۇن، تاشقى زىننەتلىرىدىن باشقا زىننەتلىرىنى ئاشكارىلىمىسۇن، لېچەكلىرى بىلەن كۆكرەكلىرىنى ياپسۇن، (تاشقى زىننەتلىرىدىن باشقا) زىننەتلىرىنى ئەرلىرىدىن، ئاتىلىرىدىن، يا قېيىن ئاتىلىرىدىن، يا ئوغۇللىرىدىن، يا ئەرلىرىنىڭ ئوغۇللىرىدىن، يا ئۆز قېرىنداشلىرىدىن، يا قېرىنداشلىرىنىڭ ئوغۇللىرىدىن، يا ھەمشىرىلىرىنىڭ ئوغۇللىرىدىن، يا دىنداش ئاياللاردىن، يا قول ئاستىدىكى چۆرىلەردىن، يا خوتۇنلارغا ئېھتىياجى يوق خىزمەتچىلەر (يەنى قېرى، دەلدۈش بولغانلىقتىن جىنسىي شەھۋىتى يوقلار)دىن، يا ئاياللارنىڭ ئۇياتلىق جايلىرىنى ئۇقمايدىغان (يەنى بالاغەتكە يەتمىگەن) باللاردىن باشقا كىشىلەرگە كۆرسەتمىسۇن، زىننەتلىرىنى كىشىلەرگە بىلدۈرۈش ئۈچۈن ئاياغلىرىنى يەرگە ئۇرمىسۇن. ئى مۇئمىنلەر! بەختكە ئېرىشىشىڭلار ئۈچۈن ھەممىڭلار ئاللاھقا تەۋبە قىلىڭلار(سۈرە نۇر، 31 ـ ئايەت).

بۇ ئايەتتىكى » تاشقى زىننەتلىرىدىن باشقا زىننەتلىرىنى ئاشكارىلىمىسۇن « دېگەن جۈملىنى ھەنەفى مەزھەپ ئۆلىمالىرى »يۈز ۋە قول «دەپ تەبىر بېرىپ، بۇ ئەزالاردىن باشقا ئەزالىرىنى يېپىشنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى مۇئەييەنلەشتۈرگەن.

دېمەك، يۈزنى يېپىش ئوتتۇرا شەرق ۋە ئافرىقىدىكى قىسمەن رايونلارنىڭ ئۆرپ ـ ئادىتى بولسىمۇ، بۇ دىنىنىڭ ئەمرى ئەمەس، بەلكى ئەنئەنىنىڭ، تارىخى شەرت ـ شارائىتنىڭ مەھسۇلىدۇر. جاھان مالىمانچىلىق بىلەن تولغان، دۆلەت پۇقرالارنىڭ جان بىخەتەرلىكىگە كاپالەتلىك قىلالمايدىغان دەۋرلەردە خانىم ـ قىزلارنىڭ چىرايى ئۆزگە دۈشمەن بولۇپ قېلىشى مۇمكىن. مانا مۇشۇنداق شارائىتتا جان بىخەتەرلىكىنى قوغداش ئۈچۈن يۈزنى يېپىش شەرت بولىدۇ. قارا رەڭلىك ئابايى ياكى چۈمبەل كىيىشمۇ ئاللاھنىڭ بۇيرۇقى ئەمەس، دەۋر تۇقۇمچىلىق، بوياقچىلىق تېخنىكىسىنىڭ، شۇنداقلا شۇ رايونلاردىكى خەلقلەرنىڭ بەلگىلىك رەڭلەرگە بولغان مۇھەببىتىنىڭ نامايەندىسىدۇر. بۇ خۇددى ئۇيغۇر ئەرلىرىنىڭ كۆك رەڭلىك كىيىملەرنى ياقتۇرۇشىغا ئوخشايدۇ.

يەنە ئاللاھ تەئالا مۇنداق دەيدۇ:

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاء اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَن يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَن يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

ياتلىق بولۇشنى خالىمايدىغان ياشانغان ئاياللار زىننەتلىرىنى ئاشكارىلىمىغان ھالدا (رىدا، نىمچىغا ئوخشاش) تاشقى كىيىملىرىنى سېلىۋەتسە (ئەرلەرنىڭ ئالدىدا ئادەتتىكى كىيىملىرى بىلەن يۈرسە)، ھېچ گۇناھ يوقتۇر، تاشقى كىيىملىرىنى سېلىۋېتىشتىن ساقلانسا ئۇلار ئۈچۈن ياخشىدۇر ئاللاھ ھەممىنى ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، بىلىپ تۇرغۇچىدۇر(سۈرە نۇر 60.ئايەت)

بۈگۈن مۇھاجىرەتتىكى ئۇيغۇر جەمئىيىتىمىزدە ئۇيغۇرلارنىڭ ئەنئەنىۋى كىيىم ـ كېچەكلىرىگە يات، يۈز ـ كۆزلىرىنى ئورۇۋېلىشنى تەقۋادارلىقنىڭ ئۆلچىمى دەپ قارايدىغان، قارا ئابايى (چۈمبەل) كىيىپ يۈزىنى نىقاپلىماسلىقنى پاسىقلىق دەپ قارايدىغان ئاشقۇن قاراشلارنىڭ ئەۋج ئالغانلىقىنى ئەپسۇسلىنارلىق ئىچىدە كۆرۈۋاتىمىز. قارا چۈمبەلنى ئۆزى ياقتۇرۇپ مودا دەپ بىلىش ئايرىم مەسىلە بولۇپ ئۇ ھەر كىمنىڭ شەخسى ئەركىنلىكى. ئەمما دىننىڭ ئەمرى دەپ جۆيلۈش ئارقىلىق گويا ئۇنى دىندارلىقنىڭ ئۆلچىمىدەك جار سېلىش باشقا مەسىلە.

قارا ئابايى كىيىپ يۈزىنى نىقاپلىماسلىق سەئۇدى ئەرەبىستان، يەمەن ۋە ئافغانىستان قاتارلىق بىر قىسىم دۆلەتلەردە ئەيىپلىنىشى نورمال ئەھۋال، چۈنكى ئۇ جايلاردىكى ئاۋام خەلقنىڭ كىيىم ئادىتى ئەنە شۇنداق بولغاچقا يۈزى ئوچۇق، ھەتتا رەڭلىك كىيىم كەيگەن ۋە ئاللىپۇللۇ ياغلىق ئارتقان خانىم ـ قىزلار كوچا رەستىدە باشقىچە كۆرۈنۈش ھاسىل قىلىشى مۇمكىن. شۇ رايونلاردا ياشاپ باققان كىشلەر بۇنى ياخشى بىلىدۇ. شۇنداقتىمۇ بۇنىڭ سەۋەبىنى دىنى قائىدىدىن ئەمەس، ئەنئەنىنىڭ مەھسۇلى دەپ چۈشەنمەي، مەزكۇر رايونلارنىڭ مىللى كىيىم ـ كېچەكلىرىنى دىنىمىزنىڭ پىرىنسى دەپ قوبۇل قىلساق خاتالاشقان بولىمىز. بەلكىم نۇرغۇنلىرىڭلار مېنى ئەيىپلىشىڭلارمۇ مۇمكىن، ئەمما ھەقنى دېيىش مېنىڭ ئەقەللى مۇسۇلماندارچىلىق بۇرچۇم. تۈركىيە ۋە غەرپ ئەللىرىدە ئاللاھ پەرز قىلغان ئورۇنۇش بۇيرۇقىنى بىجاندىللىق بىلەن ئورۇنلاش بىلەن بىرگە، شۇ رايوندىكى نورمال كىيىم ـ كېچەك ئادىتىگە ماسلاشمىغاندا يەرلىك خەلقنىڭ نارازىلىقىنى كەلتۈرىدىغان ئەھۋاللار كېلىپ چىقىشى مۇمكىن. خۇسۇسەن غەرپ ئەللىرىدىكى ئاخبارات ۋاستىلىرىدا يېقىنقى يىللاردىن بۇيان كۆندە دېگۈدەك چىقىۋاتقان قارا چۈمبەلنى دائىشىنىڭ سىمۋۇلى سۈپىتىدە كۆرستىشلىرى نەتىجىسىدە قارا چۈمبەل ئارتىۋالغان مۇسۇلمان خانىم ـ قىزلارغا يامان نازەر بىلەن قارايدىغان ئەھۋاللار ئەۋج ئالدى. بۇ ۋەجىدىن ئۇيغۇر خانىم ـ قىزلىرىمىز تەقۋادارلىقنى يۈز ـ كۆزلىرىنى ئېتىۋېلىپ قارا كىيىمگە بۈرۈنۈشتىن ئەمەس، ئاللاھقا ھەقىقى تەقۋادارلىق بولغان ئىخلاستا، ئەملى ئىش ـ ھەرىكەتتە، ياخشى ئەخلاقتا، ھالال مېھنەت بىلەن تەر ئاققۇزۇپ جەمئىيەتكە ھەسسە قوشۇشتىن ئىزدىشى كېرەك. ئاللاھنىڭ چەكتىن ئاشماسلىق ھەققىدىكى ئاگاھلاندۇرۇشىنى ئەستىن چىقارماسلىقىمىز لازىم. بىزنى دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك سائادەتكە ئېلىپ بارىدىغان يولنىڭ شەكىلدە ئەمەس، ئەملى ترىشچانلىقتا ئىكەنلىكىنى تونۇپ يېتىشىمىز لازىم.

ئەگەر تەقۋادارلىق قارا ئابايىدە، چۈمبەلگە ئورۇنۇپ جەمئىيەتتىن ۋە ئىنسانلار توپىدىن ئايرىلىپ، ئۆزىمىز مەيدانغا كەلتۈرگەن كىچىك دۇنيارمىزدا ياشاش، بۇرقۇنتۇلۇق ئىچىدە راھىپ ھاتتا تەركى دۇنيا بوپكەتكەن دەرۋىشلىكتە بولىدىغان بولسا ئىسرائىلىيەدە نۇرغۇن ئورتادوكس يەھۇدىي ئاياللىرىمۇ يۈز ـ كۆزلىرىنى ئېتىۋېلىپ قارا ئابايى كىيىدىغۇ؟ ئەمما ئۇلار ئىمانسىزغۇ؟ تەقۋادارلىق يوغان سەللىدە بولىدىغان ئىش بولسا ھىندىستاندىكى سىھلارنىڭ سەللىسى كاللىسى كۆتىرەلمىگۈدەك دەرىجىدە

يوغانغۇ؟...ئۆتمۈشتە ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسى ئۇقمىدىن چەتنەپ كەتكەن ئاتالمىش دەرۋىش ئاپاق خوجىنىڭ مىللىتىمىزگە ئېلىپ كەلگەن بالايى ـ ئاپەتلىرىدىن ئىبرەت ئالامدۇق؟

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاللاھ تەئالانىڭ شەكىل، تەقى ـ تۇرقىمىزغا قاراپ ئەمەس، بەلكى بىزنىڭ چىن ئىمانىمىز ۋە دۇرۇس ياشاش ئادىتىمىز بويىچە باھالايدىغانلىقىنى شەرھلەپ مۇنداق دىگەن:» ئاللاھ سىلەرنىڭ تەقى ـ تۇرقۇڭلارغا ۋە مال ـ مۈلكىڭلارغا قارىمايدۇ، ئەكسىچە سىلەرنىڭ دىلىڭلارغا ۋە ئىش ـ ھەرىكىتىڭلارغا قارايدۇ «(مۇسلىم).

ئاللاھ تەئالا ھالال قىلغان نەرسىلەرنى ئۆز مەيلىمىزچە ھارام دەۋېلىشنىڭ نەقەدەر ئېغىر گۇناھ ئىكەنلىكىنى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ لاَ تُحَرِّمُواْ طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللّهُ لَكُمْ وَلاَ تَعْتَدُواْ إِنَّ اللّهَ لاَ يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

ئى ئىمان ئېيتقانلار! ئاللاھ سىلەرگە ھالال قىلغان پاك نەرسىلەرنى ئۆزۈڭلارغا ھارام قىلىۋالماڭلار، چەكتىن ئاشماڭلار. ئاللاھ چەكتىن ئاشقۇچىلارنى ھەققەتەن ياقتۇرمايدۇ (سۈرە مائىدە، 87 ـ ئايەت).

بۇ ئايەتنىڭ نازىل بولۇش سەۋەبىگە قارايدىغان بولساق، مۇنداق بىر ۋەقەلىكنى ئۇچرىتىمىز: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرىدىن بىر قىسىم كىشىلەر ئۆزلىرىچە قاتتىق دىندار بولۇش ئۈيىدا دۇنيا ھاياتىنىڭ ھۇزۇر ـ ھالاۋىتىدىن يۈز ئۆرۈپ، مەڭگۈ ئۆيلەنمەسلىك نىيىتى بىلەن ئۆزلىرىنى ئاختا قىلىۋېتىش، ھايۋاناتلارغا ئىچ ئاغرىتىپ گۆش يېمەسلىك قاتارلىق خاھىشلاردا بولۇشىدۇ ـ دە، بۇ ئايەت نازىل بولۇپ تەركى دۇنيالىقنىڭ ۋە چەكتىن ئېشىپ كېتىشنىڭ توغرا ئەمەسلىكىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ.

بىز دىنىمىزنى ئاللاھ كۆرسەتكەن ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ماڭغان يولدىن مېڭىپ ياشىمىساق، ھەققى تۈردە مۇسۇلمان بولغان بولمايمىز. شەكلىنى دەپ ماھىيەتنى ئۇنۇتساق، قۇرئان ـ سۈننەتكە ئەمەس، ھاۋايى ـ ھەۋەسكە ئەگەشكەن بولىمىز. بۇ دىنىنىڭ ئىگىسى ئاللاھ بولغان ئىكەن، ئەلۋەتتە ياراتقۇچىمىزنىڭ كۆرسەتمىلىرى بىزنىڭ ئەڭگۈشتەرىمىزدۇر، ھايات قۇللانمىمىزدۇر.

دىنىمىزدىكى بىدئەت ئۇقۇمنى ناھايىتى ياخشى بىلىمىز. بىدئەت ـ دىندا بولمىغان بىرەر پرىنسىپنى دىن نامىدىن ئۆيدۇرۇپ چىقىرىپ دىندا يېڭىلىق پەيدا قىلىش؛ ئىبادەت ئەمەس، ئىش ـ ھەرىكەتنى ئىبادەت دەپ قارىۋېلىش. باشقىچە قىلىپ ئېيتقاندا، ھورمونلانغان دىن چۈشەنچىسى پەيدا قىلىشتۇر.

تۆۋەندىكىسى ئوتتۇرا شەرقتىكى 7ئىسلام دۆلىتىدە مۇسۇلمان خانىم ـ قىزلارنىڭ ئورۇنۇش ئەنئەنىسى ۋە ئىستاتىستىكىلىق سانلىق رەقەم.

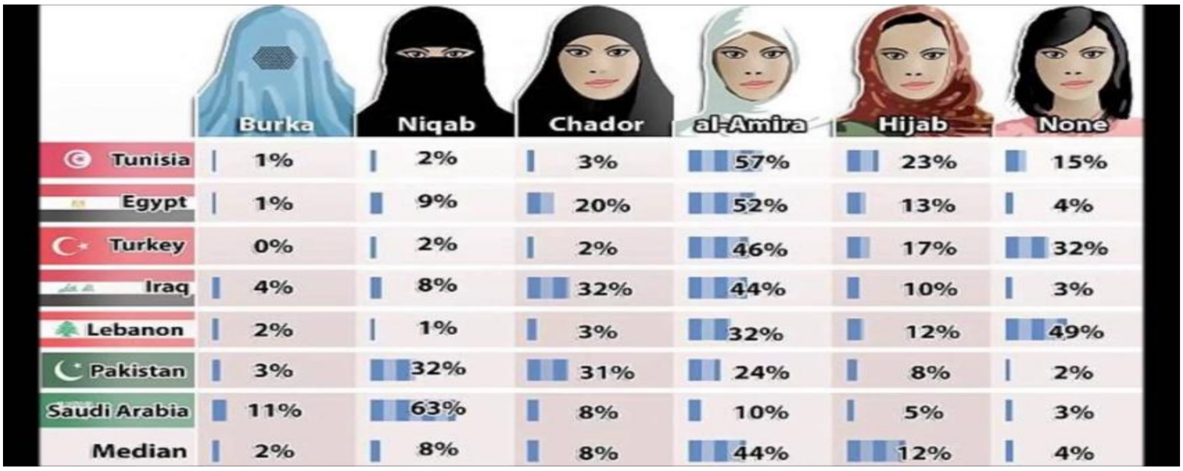

	Burka	Niqab	Chador	al-Amira	Hijab	None
Tunisia	1%	2%	3%	57%	23%	15%
Egypt	1%	9%	20%	52%	13%	4%
Turkey	0%	2%	2%	46%	17%	32%
Iraq	4%	8%	32%	44%	10%	3%
Lebanon	2%	1%	3%	32%	12%	49%
Pakistan	3%	32%	31%	24%	8%	2%
Saudi Arabia	11%	63%	8%	10%	5%	3%
Median	2%	8%	8%	44%	12%	4%

دېمەك، ئاللاھ كۆرسەتكەن يولپۇرۇقنى ئەسلى مەقسەتتىن ئاشۇرۇشمۇ دىنىمىزدا قاتتىق چەكلەنگەن.

يەنە ئاللاھ تەئالا ئورۇنۇشتىمۇ بەكرەك مۇھىم مەسىلىنىڭ تەقۋادارلىق (ئاللاھقا نىسبەتەن ئاگلىق بولۇش) ئىكەنلىكىنى تەكىتلەپ مۇنداق دېگەن:

يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُوَارِي سَوْءَاتِكُمْ وَرِيشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ ذَٰلِكَ مِنْ آيَاتِ اللهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ

ئى ئادەم باللىرى! سىلەرگە بىز ھەقىقەتەن ئەۋرەتئلارنى ياپىدىغان كىيىمنى ۋە زىننەتلىنىدىغان لىباسنى (ياساش قابىلىيىتى) بەخش ئەتتۇق. تەقۋادارلىق لىباسى ئەڭ ياخشىدۇر، ئەنە شۇ ئاللاھنىڭ ئايەتلىرىدىندۇر. ئۈمىتكى ئىنسانلار ساۋاق ئالغاي! (سۈرە ئەئراف، 26 ـ ئايەت).

دېمەك، ئورۇنۇش پەقەتلا نامەھرەمدىن ئۆزىنى ساقلاشلا ئەمەس، ئەڭ مۇھىمى تەقۋادار ياشاشتۇر. ئاگلىق مۇسۇلمان بولۇشتۇر، ئىپپەت ـ نومۇسنى ساقلاشتۇر. تەقۋادارلىقنىڭ يىلتىزى يۈرەكتە، گەۋدىسى ئاللاھقا بولغان مۇستەھكەم رىشتىدە، كۆرۈنىشى بولسا بەدىنىمىزدىدۇر.

ئوسمانىيە دەۋرىدە قارا چۈمپەردە

قارا چۈمپەردە (ئابايى) 19 ـ ئەسىردە كۆرۈنۈشكە باشلىغان بولۇپ، ئاناتولىيەگە[1] كەلگەن تارىخى 150 يىلدىن ئاشمايدىكەن. ئاناتولىيەدىن ھەرمەگە ھەج قىلىش ئۈچۈن بارغان ئاياللارنىڭ ئىرانلىق ھاجى خانىم ـ قىزلاردىن ئۆگەنگەنلىكى پەرەز قىلىنماقتا. دەسلەپتە مۇسۇلمانلار دىنغا زىت كىيىم ـ كېچەك دەپ قاراپ بىدئەت دېيىشكەن بولسىمۇ، بارا ـ بارا بۇ خىل كىيىم ئومۇملىششقا باشلىغان. كېيىن ئوسمانىيە پادىشاھى سۇلتان 2. ئابدۇلھەمىتخان بۇ خىل كىيىم ـ كېچەكنىڭ ئىسلام دىنىغا

[1] .ئاناتولىيە دېگەندە تۈركىيەنىڭ ئاسىيا قىتئەسىگە جايلاشقان رايونلىرى كۆزدە تۇتۇلدۇ.

زىت ئىكەنلىكىنى ۋە قارا چۈمبەل كىيگەن كىشلەرنى ئەرمۇ ياكى ئاياللمۇ ئايرىش قىيىن بولىدىغانلىقىدەك بىخەتەرلىك سەۋەپتىن چەكلىمە قويغان ئىكەن. نىھايەت 1913 .يىللىرى رۇمېلى ۋە بالقانلاردىن تۈركىيەگە كۆچۈپ كەلگەن خىرىستىيان ئورتادوكس مەزھىبىدىكى ۋە بىر قىسىم يەھۇدى دىنىدىكى ئاياللارنىڭ كىيىم - كېچەك مەدەنىيىتى ئارقىلىق بۇ خىل كىيىنىش ئادىتى بارا - بارا كەڭ تارقالغانلىقى مەلۇم[2].

ئاللاھ تەئالا مۇنداق دەيدۇ:

لَا يَحِلُّ لَكَ النِّسَاء مِن بَعْدُ وَلَا أَن تَبَدَّلَ بِهِنَّ مِنْ أَزْوَاجٍ وَلَوْ أَعْجَبَكَ حُسْنُهُنَّ إِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ رَّقِيبًا

(ئى پەيغەمبەر! ئىلگىكىدىكى ئاياللىرىڭدىن باشقا) ئەمدى يەنە خوتۇن ئالساڭ، ساڭا ھالال بولمايدۇ، باشقا ئاياللارنىڭ ھۆسنى- جامالى سېنى ھەيران قالدۇرغان تەقدىردىمۇ، ئۇلارنى يەڭگۈشلەش (ساڭا ھالال بولمايدۇ). پەقەت سېنىڭ ئىلگىكىدىكى چۆرىلەر بۇنىڭدىن مۇستەسنا، ئاللاھ ھەممە نەرسىنى كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر(سۇرە ئەھزاپ 52.ئايەت)

مەزكۇر ئايەتتە ئاللاھ تەئالا » ئاياللارنىڭ ھۆسنى - جامالى سېنى ھەيران قالدۇرغان تەقدىردىمۇ « دېگىنىگە قارىغاندا ساھابە خانىم - قىزلىرىنىڭ يۈزى ئوچۇق ئىكەنلىكىنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇ. ئەگەر ساھابىلارنىڭ يۈز - كۆزى ئېتىك بولغان بولسا ھۆسنى - جامالىنى قانداق كۆرۈپ، قانداق ھەيران قالغان بولاتتى؟

بەزى دىنسىز ياكى دىنى سۇس ئاشقۇنلار غا ئەسكەرتمە:

بىر قىسىم يەھۇدى ۋە خىرىستىيانلاردىكى كىيىم ئەنئەنىسىگە قاراپ قارا چۈمبەل ئارتقان مۇسۇلمان خانىم – قىزلاردىن نەپرەتلىنىدىغان، ئۆزى بولسا بەدىنىنىڭ ھەر تەرىپىنى كۆرگەزمە قىلىپ، ئۇ يەر، بۇ يەرلىرىنى ئېچىپ قويۇشنى مەدەنىيەت ۋە زامانىۋىلىق ھېساپلايدىغان ئاشقۇنلارمۇ ئاز ئەمەس. ئاللاھنىڭ ئورۇنۇش ھەققىدىكى بۇيرۇقىغا ئەمەل قىلالمىغانلىق گۇناھىنى تونۇشنى ۋە بۇنىڭ ھېچقانداق بانا – سەۋەبى بولالمايدىغانلىقىنى بىلىپ قېلىشنى ئالاھىدە تەكىتلەيمەن. گۈلقەقەلىرىڭلار ئېچىلىپ كەتمىسۇن. بۇ ماقالىنى يېزىشىمدىكى سەۋەپ تاكى ئادەم پەيغەمبەردىن باشلانغان ئىسلام دىنىدىكى ئورۇنۇش پىرىنسىپىنى قانداقتۇ بىرەر شەكىلگە، رامكىغا سولاپ ئۆزىنىڭ ياقتۇرغان مودىسىنى دىنىمىزنىڭ بۇيرۇقى دەپ چۈشۈنۈۋالغانلارغا بۇنىڭ خاتا ئىكەنلىكىنى ئەسلىتىپ قويۇش خالاس. دەرۋەقە ئورۇنۇش بۇرۇنقى ۋەھىيلەردىمۇ تەكىتلەنگەن ئىدى. شۇڭا ئۆزلىرىنى مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىنى تۇتۇپ ماڭغانلار دەۋالغان يەھۇدىلارنىڭ ئاز بىر قىسمىدىمۇ ھېلىھەم ئورۇنۇش

---

[2] دىيانەت ئىسلام ئېنسكلوپېدىيىسى.

قائىدىسى داۋاملاشماقتا، ئىسا ئەلەيھىسسالامنى خۇدا دەۋالغان خرىستىيانلارمۇ ئۇلۇغ بىلىدىغان مەريەم مەريەم ئانا پورتىرىتلىرىدىمۇ ياغلىق ئارتىۋالغان مەريەم رەسىمى سىزىلماقتا ۋە كاتولىك ۋە ئورتادوكس قاتارلىق بىر قىسىم مەزھەپلىرىدە ئورۇنۇش دىنىنىڭ مۇھىم تەلىۋى دەپ قارالماقتا.

(ئورتادوكس يەھۇدىلىرىدىكى ئورىنىشتىن بىر كۆرۈنۈش)

(ئورتادوكس خىرستىيانلىرىنىڭ كىيىم-كېچەكلىرىدىن بىر كۆرۈنۈش)

(ئۇيغۇر خانىم – قىزلىرىمىزنىڭ ئەنئەنىۋى ئورۇنۇش ئۇسۇلى)

(ۋەتىنىمىزنىڭ كېرىيە ۋە چىرىيەگە خاس مىللى باش كىيىملىرى)

(ئۇيغۇر ئەنئەنىۋى ئۇسۇلدا ئورانغان ئۇيغۇر ئانىلار)

(كۈنىمىزدىكى مۇھاجىرەتتە ياشاۋاتقان ئۇيغۇر خانىم – قىزلىرىمىزنىڭ ئورۇنۇش ئۇسۇلى)

ھەرقانداق پىكىر تەكلىپ ۋە تەنقىتلىرىڭلار بولسا تۆۋەندىكى ئېلخەت بويىچە ئالاقىلىشىشىڭلارنى قارشى ئالىمىز.

uygur@luukku.com